

The Predicting of Students' Creativity and Academic Engagement based on Classroom Management Components (Study Case: Students in University of Kashan)

Mahdavi B¹, Rahimi H^{2*}

1- MA Student in Educational Management, Education Department, School of Humanity, University of Kashan, Kashan, Iran

2- Education Department, School of Humanity, University of Kashan, Kashan, Iran

Article Info

Article Type:

Research Article

History:

Received: 2021/03/22

Accepted: 2021/05/30

Key words:

Classroom Management

Creativity

Academic Engagement

Students

University

*Corresponding author:

Hamid Rahimi, Education

Department, School of

Humanity, University of

Kashan, Kashan, Iran

dr.hamid.rahimi@kashanu.ac.ir

©2021 Guilan University of
Medical Sciences

ABSTRACT

Introduction: The progress and development of any society depends on the quality of its education and quality of education in turn depends on many factors such as classroom management. The purpose of this study was to predicting of students creativity and academic engagement in University of Kashan based on classroom management components.

Methods: This is an analytic, cross- sectional study. Statistical population consisted of all students at University of Kashan in academic years 2020- 2021 (N=7836) that by Cochran formulate and stratified random sampling 328 ones, selected as sample. In order to collect data, three questionnaires of classroom management, creativity and academic engagement were used. The questionnaires validity was confirmed as content. By using Cronbach Alpha Coefficient, the reliability of class management questionnaire was estimated to be 0.82, creativity 0.75 and academic engagement 0.76. Data analysis is done in levels of descriptive (frequency, percentage, mean & standard deviation) and inferential (one sample t-test & linear regression) through Spss.

Results: The findings showed that the mean of classroom management (53.77 ± 8.04) was lower than the cut-off point of 62.5, the mean of students' creativity (2.28 ± 0.48) was lower than the average 3 and the mean of students' academic engagement (36.47 ± 7.30) is lower than the cut point 45. Regression coefficients showed that among the components of classroom management, components of education management and behavior management are two factors affecting academic engagement, but the component of managing individuals did not have a significant effect on academic engagement. Also managing individuals and behavior management are two factors affecting students' creativity, but the component of education management did not have a significant effect on creativity ($P < 0.05$).

Conclusions: According to the research results, the situation of classroom management, academic engagement and creativity of students is in a relatively unfavorable situation and the level of creativity and academic engagement of students can be predicted from the classroom management components. Thus faculty members in universities can promote students' creativity and academic engagement by using cultural-educational, educational, research and service indicators.

How to Cite This Article: Mahdavi B, Rahimi H. Predicting of Students' Creativity and Academic Engagement based on Classroom Management Components (Study Case: Students in University of Kashan). RME. 2021; 13 (3): 30- 41.

پیش‌بینی خلاقیت و درگیری تحصیلی دانشجویان براساس مولفه‌های مدیریت کلاس درس

بهاره مهدوی^۱، حمید رحیمی^{۲*}

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران

۲- گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخچه:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۱/۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۳/۰۹

کلیدواژه‌ها:

مدیریت کلاس

خلاقیت

درگیری تحصیلی

دانشجو

دانشگاه

*نویسنده مسئول:

حمید رحیمی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران

dr.hamid.rahimi@kashanu.ac.ir

چکیده

مقدمه: پیشرفت و توسعه هر جامعه به چگونگی و کیفیت آموزش و پرورش آن بستگی داشته و کیفیت آموزشی نیز به نوبه خود به عوامل متعددی مانند مدیریت کلاس درس وابسته می‌باشد. پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی خلاقیت و درگیری تحصیلی دانشجویان دانشگاه کاشان براساس مولفه‌های مدیریت کلاس درس انجام گردید.

روش: نوع پژوهش، تحلیلی-مقطعی و جامعه آماری پژوهش شامل دانشجویان دانشگاه کاشان در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ به تعداد ۷۸۳۶ نفر که با استفاده از فرمول کوکران و به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای ۳۲۸ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. به‌منظور گردآوری داده‌ها از سه پرسشنامه مدیریت کلاس، خلاقیت و درگیری تحصیلی استفاده شد. روایی پرسشنامه‌ها، به‌صورت محتوایی تایید شد. از طریق ضریب آلفای کرونباخ، پایایی پرسشنامه مدیریت کلاس ۰/۸۲، خلاقیت ۰/۷۵ و درگیری تحصیلی ۰/۷۶ برآورد شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق نرم‌افزارهای SPSS در سطوح توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار) و استنباطی (آزمون t تک نمونه‌ای و رگرسیون خطی) انجام شد.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که میانگین مدیریت کلاس درس $(53/77 \pm 8/04)$ پایین‌تر از نقطه برش ۶۲/۵، میانگین خلاقیت دانشجویان $(2/28 \pm 0/48)$ پایین‌تر از حد متوسط ۳ و میانگین درگیری تحصیلی $(36/47 \pm 7/30)$ پایین‌تر از نقطه برش ۴۵ است. ضرایب رگرسیون نشان داد که از بین مولفه‌های مدیریت کلاس درس، مولفه‌های مدیریت آموزش و مدیریت رفتار دو عامل موثر بر درگیری تحصیلی می‌باشند ولی مولفه مدیریت افراد روی درگیری تحصیلی اثر معنی‌داری نداشت. همچنین منایج نشان داد که مدیریت افراد و مدیریت رفتار دو عامل موثر بر خلاقیت دانشجویان است اما مولفه مدیریت آموزش روی خلاقیت اثر معنی‌داری نداشت ($P < 0/05$).

نتیجه‌گیری: طبق نتایج تحقیق، وضعیت مدیریت کلاس درس، درگیری تحصیلی و خلاقیت دانشجویان، در وضعیت نسبتاً نامطلوبی است و میزان خلاقیت و درگیری تحصیلی دانشجویان از روی مولفه‌های مدیریت کلاس، قابل پیش‌بینی است. لذا اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها می‌توانند با به‌کارگیری شاخص‌های فرهنگی-تربیتی، آموزشی، پژوهشی و خدماتی، خلاقیت و درگیری تحصیلی دانشجویان را ارتقاء ببخشند.

مقدمه

پیشرفت و توسعه هر جامعه به چگونگی و کیفیت آموزش و پرورش آن بستگی داشته و کیفیت آموزشی نیز به‌نوبه خود به عوامل متعددی مانند مدیریت کلاس درس وابسته می‌باشد. مدیریت کلاس درس یکی از مهم‌ترین چالش‌ها و دغدغه‌های آموزشی در مدارس و دانشگاه‌هاست. مدیریت کلاس، یعنی کلیه تلاش‌ها و فعالیت‌های مدرس برای سرپرستی فعالیت‌های کلاس درسی است که شامل تعاملات اجتماعی، رفتار فراگیران و یادگیری می‌باشد (۱). مدیریت کلاس درس، فرایندی مشتمل بر چهار فاکتور طراحی پیشرفته، اجرا، ارزیابی در طول اجرا و ارزیابی نهایی است که در آن عوامل مربوط به

فراگیران و محیط آن‌ها لحاظ‌شده و به پیشرفت تحصیلی فراگیران ختم می‌شود (۲). مدیریت کلاس درس شامل رهبری امور کلاس درس از طریق تنظیم و تدوین برنامه درسی، سازماندهی مراحل مختلف کار و منابع، سازماندهی محیط به‌منظور ارتقاء کار نظارت بر پیشرفت یادگیرندگان و پیش‌بینی مسائل بالقوه است (۳).

مارتین و همکاران (Martin & et al)، ابعاد مدیریت کلاس درس را در سه مولفه مدیریت رفتار، مدیریت آموزش و مدیریت افراد سازماندهی نمودند. مدیریت آموزش در برگیرنده نظارت روی محیط کلاسی، سازماندهی فعالیت‌های برنامه

درسی روزانه و تخصیص مواد آموزشی به فراگیران است. مدیریت افراد، ناظر بر اعتقاد و باور مدرس درباره فراگیران و تلاش‌های وی به منظور توسعه روابط با فراگیران است که کیفیت رفتار معلم و شاگرد، تاثیر زیادی روی موفقیت علمی فراگیر دارد. مدیریت رفتار، دربرگیرنده راهبردهای انضباطی است که جهت جلوگیری از بدرفتاری فراگیران مورد استفاده قرار می‌گیرد. فرآیندهایی مانند تعیین قوانین و مقررات، تعیین ساختارهای پاداش‌دهی و فراهم کردن فرصت‌ها و موقعیت‌هایی برای خود انضباطی فراگیران در این حیطه جای می‌گیرد (۴).

در سبک‌های مدیریت کلاس درس، چارچوب و الگویی که ولفگانگ (Wolfgang) ترسیم کرده است مبتنی بر ترکیبی از تبیین‌های روان‌شناختی و تشریح پیوستاری از سه رویکرد مداخله‌گرایانه، تعامل‌گرایانه و غیرمداخله‌گرایانه است (۵). بهترین و مطلوب‌ترین سبک مدیریت کلاس درس، سبک مبتنی بر تعامل است چون در مجموع به فراگیران کمک می‌نماید که به یادگیرندگان فعال و خودتنظیم تبدیل شوند. سبک مدیریت مبتنی بر تعامل به فراگیران امکان می‌دهد که در کلاس درس، احساس استقلال و آزادی عمل کنند و موجب می‌شود که آنان در انجام امور و فعالیت‌های کلاسی، انتخاب شخصی و فردی داشته باشند (۶). به علاوه، در مدیریت کلاس درس، مدرسان تعامل‌گرا، بسیاری از عقاید و نظرات انسانی یا روان‌شناختی فراگیر محور را قبول دارند. اما بر این باورند ماهیت گروهی و جمعی کلاس مستلزم این است که مدرس، نیازهای کلی گروه را بر نیازهای فردی فراگیران ترجیح دهد و از راهبردهای گروهی و جمعی یاددهی - یادگیری به‌جای راهبردهای فردی استفاده نماید (۷). اما کلاس‌های درسی که با سبک مداخله‌گرا مدیریت می‌شوند، محدودیت‌هایی دارند. در این گونه کلاس‌ها، به‌عوض آموزش و یادگیری، تاکید روی حفظ نظم و انضباط است. مدرس مداخله‌گر، با تعیین قوانین و مقررات انضباطی و اجرای آن به منظور کاهش بدرفتاری فراگیران و عدم شرکت دادن آن‌ها در تصمیم‌گیری‌های کلاسی؛ مسئولیت مدیریت کلاس و نظارت روی رفتار فراگیران را خود برعهده می‌گیرد. در چنین جو و فضایی، فراگیران هیچ نوع اختیار و هیچ مسئولیتی در فرایند یادگیری احساس نکرده و باور دارند، تنها مدرس است که می‌تواند رفتار آن‌ها را مورد نظارت قرار داده و اصلاح کند. مدرس سبک غیرمداخله‌گر، کنترل و محدودیت کمی بر فراگیران اعمال می‌کند. وی تلاش دارد به احساسات

شاگردان آسیبی نرسیده و در گفتن کلمه نه یا تحمیل قوانین و مقررات به شاگردان، مشکل دارد. بیشتر متوجه و مراقب احساسات فراگیران است تا این‌که آن‌ها را کنترل نماید. بعضی اوقات تصمیم‌گیری‌های کلاسی خود را بیشتر براساس احساسات فراگیران تا بر مسائل آموزشی، تنظیم می‌کند. او می‌خواهد دوست و کمک‌رس فراگیران خود باشد. در بعضی موارد، اوضاع از کنترل مدرس خارج شده و یادگیری اتفاق نمی‌افتد (۷).

موفقیت در مدیریت کلاس نه تنها روی خود معلمان و اساتید موثر است بلکه برای فراگیران نیز پیامدهای مثبت متعددی را به‌دنبال خواهد داشت. این موفقیت‌ها می‌تواند به‌عنوان مهم‌ترین عامل در ایجاد رفتارهای مطلوب در فراگیران پذیرفته شود (۸). طبق نظر پژوهشگران، سبک مدیریت کلاس می‌تواند نقش موثری در خلاقیت و نوآوری دانشجویان و دانش‌آموزان ایفاء کند (۹-۱۱). زیرا خلاقیت از عواملی است که با یادگیری ارتباط نزدیک دارد و می‌توان به پرورش قدرت آفرینندگی و خلاقیت در فراگیران اهتمام ورزید (۱۲). از طرف دیگر، شکوفایی و پرورش خلاقیت در دانش‌آموزان و دانشجویان به‌عنوان آینده‌سازان جامعه، از مهم‌ترین اهداف نظام آموزشی به شمار می‌رود. در واقع، از طریق رشد، پرورش و شکوفایی خلاقیت، بخش‌های زیادی از ظرفیت‌ها و استعدادها بالقوه درونی دانش‌آموزان و دانشجویان، ظهور و بروز کرده و زمینه‌ای فراهم می‌گردد تا آنان در آینده‌ای نه چندان دور به عنوان شهروندانی خلاق، ماهر، متعهد و نقاد به ایفای مسئولیت‌های خود در حوزه‌های مختلف بپردازند. خلاقیت را شاید بتوان برترین سطح یادگیری بشر، بالاترین توانمندی تفکر و محصول نهایی ذهن و اندیشه انسان دانست. خلاقیت از دیدگاه روانشناسی یکی از جنبه‌های اصلی تفکر یا اندیشیدن است (۱۳، ۱۴). خلاقیت به‌معنای ایجاد ایده‌ها و نظرات جدید و سودمند توسط یک فرد یا همکاری گروهی از افراد است (۱۵). خلاقیت یک سازه یا یک پدیده واحد نیست، بلکه یک مفهوم در قالب برچسب علمی است که برای اقدامات یا اعمال گوناگون و متنوع انسان به‌کار می‌رود که می‌تواند منجر به نتایج جدید و ارزشمند شود (۱۶). برای این‌که فردی به‌عنوان یک فرد خلاق شناخته شود باید چهار ویژگی از خود بروز دهد که برای خلاقیت، الزامی متصور می‌شوند. این ویژگی‌ها شامل روان بودن (سیالی)، انعطاف‌پذیری، اصالت و شرح و بسط هستند. انعطاف‌پذیری به‌معنای استعداد و قابلیت تولید ایده‌های جدید، متنوع و گوناگون ذهنی است و سیالی

به معنای تولید افکار مختلف و ایده‌های متعدد است. سیالی باعث می‌شود که فرد بتواند افکار جدید و ایده‌های متعدد و زیادی تولید نماید. توانایی سیالی همانند ایده‌سازی، پرسیدن سئوالات زیاد و متعدد و خوب و روان صحبت کردن است. ابتکار یا اصالت در حقیقت به معنی داشتن فکر منحصر به فرد است که معمولاً کم‌تر به ذهن افراد خطور می‌کند. توانایی ابتکار موجب می‌گردد فکر از قابلیت نو بودن و قابلیت منحصر به فرد بودن بهره‌مند گردد. شرح و بسط، همان توجه کردن به جزئیات و ریزه‌کاری‌هاست (۱۲).

در کنار پرورش خلاقیت، مدیریت کلاس درس نیز می‌تواند نقش مهمی در درگیری تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان بازی کند (۱۷-۱۹). درگیری تحصیلی، سازه‌ای است که برای نخستین بار به منظور درک و تبیین افت و شکست تحصیلی ارائه شد. درگیری تحصیلی عبارت است از مشارکت‌های خودآغازگرانه و هدفمند در جهت امور و فعالیت‌های تحصیلی که نشان‌گر نوعی سرمایه‌گذاری روان‌شناختی پایدار و با ثبات و تسهیل کننده‌های یادگیری، همراه با حالات هیجانی مثبت در میزان تلاش‌های فردی است، تلاش‌هایی که در صدد بهبود و ارتقاء، درک یا تسلط فرد روی دانش‌ها، مهارت‌ها و یا حرفه‌هایی است که آموزش، هدف برنامه تحصیلی می‌باشد (۲۰). به عبارت دیگر، درگیری تحصیلی، کیفیت و چگونگی تلاشی است که فراگیران، صرف فعالیت‌های هدفمند آموزشی کرده تا به طور مستقیم به نتایج مطلوب و مثبت دست یابند (۲۱). درگیری تحصیلی متشکل از ابعاد رفتاری، شناختی و عاطفی است. بعد رفتاری، ناظر بر رفتارهای قابل مشاهده تحصیلی مانند تلاش و پایداری در زمان روبرو شدن با مشکل در حین انجام تکالیف کلاسی و درخواست کمک از اساتید یا هم کلاسی‌ها به قصد یادگیری و درک مطالب درسی است (۲۲). بعد عاطفی درگیری، اشاره به واکنش‌ها و عکس‌العمل‌های عاطفی و هیجانی فراگیر در کلاس دارد. در واقع درگیری عاطفی همان تمایل و علاقه درونی فراگیر به مطالب و تکالیف درسی، ارزش دهی به مطالب درسی، وجود عاطفه مثبت و فقدان عاطفه منفی نظیر اضطراب، ناامیدی و خشم هنگام انجام تکالیف درسی و یادگیری است (۲۳). درگیری شناختی اشاره به انواع فرایندهای پردازش دارد که فراگیران در جهت یادگیری مورد استفاده قرار داده و شامل راهبردهای شناختی و فراشناختی است (۲۴).

همچنین در راستای پژوهش حاضر، تحقیقات نسبتاً مشابه و

نزدیکی انجام شده است برای مثال رسولی در پژوهشی به این نتیجه رسید که سبک مدیریت کلاسی تعاملی و مداخله‌گرایانه با خلاقیت و مولفه‌های جهت‌گیری هدف، رابطه معنی‌داری دارند. مولفه‌های جهت‌گیری هدف با خلاقیت، رابطه معنی‌دار و سبک مدیریت کلاسی تعاملی و مداخله‌گرایانه با جهت‌گیری هدف، رابطه معنی‌دار داشتند (۲۵). صابری‌فرد نشان داد که بین ادراک از سبک مدیریت تعاملی کلاس و حمایت تحصیلی معلم با سرزندگی تحصیلی فراگیران دارای ناتوانی یادگیری رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد و از سویی سبک مدیریت مداخله‌ای، پیش‌بینی‌کننده منفی و معنی‌دار سرزندگی تحصیلی است؛ اما سبک غیرمداخله‌ای پیش‌بینی کننده معنی‌دار سرزندگی تحصیلی نیست (۲۶). پژوهش بوسیوک و سربیا (Bosiok & Serbia) نشان داد که بین سبک رهبری رابطه مدار و تلفیقی با خلاقیت فراگیران رابطه مثبت و معنی‌دار و بین سبک رهبری وظیفه‌مدار با خلاقیت آنان رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد (۱۰). کورپرشوئک و همکاران (Korpershoek & et al) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که بین یادگیری، مدیریت متفکرانه معلم در کلاس درس و خودکارآمدی تحصیلی فراگیران همبستگی مثبت وجود دارد (۲۷). پژوهش سیگیلای (Sigilai) نشان داد که فقط سبک مدیریت تلفیقی پیش‌بینی کننده مثبت و معنی‌دار فکر خلاق و پیشرفت تحصیلی در فراگیران کنیایی است (۹). بلاچفورد و راسل (Blatchford & Russell) در پژوهشی نشان دادند که اندازه کلاس و شیوه‌های گروه‌بندی بر مدیریت کلاس تاثیر دارد (۲۸). ژانگ و همکاران (Zhang & et al) دریافتند که درک فراگیران از محیط کلاس انگلیسی به‌طور قابل توجهی کم‌تر از محیط کلاس‌های چینی و ریاضی است. با افزایش سطح نمرات، نمرات تفکر همگرا فراگیران بر این اساس افزایش یافت، در حالی که نمرات تفکر واگرا گرایش صعودی در کلاس چهارم به پنجم را نشان داد، اما در کلاس پنجم تا ششم کاهش یافت (۲۹).

معلمان و اساتید، بخشی از سیستم کلاس درس هستند که در اثربخشی مدیریت کلاس مؤثرند. اثربخشی و کارایی به‌عنوان عامل مهم در بازدهی کار یک مربی محسوب می‌شود. علاوه بر آن حرفه معلم و استاد دانشگاه ایجاب می‌کند که معلم اثربخشی باشد؛ یعنی به نتایج مطلوب در امر آموزش دست یابد. شیوه تدریس و قدرت بیان، توان علمی، صبر، حوصله و اخلاق، توانایی تفهیم درس، ویژگی‌های فردی و رفتاری، ویژگی‌های شخصیتی، اطلاعات علمی، تسلط به موضوع درس،

داشتن اعتماد به نفس و ارتباط صمیمانه با یادگیرنده از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر مدیریت کلاس درس هستند. طبق تحقیقات متعدد، پیشرفت تحصیلی فراگیران در کلاس‌هایی که به خوبی مدیریت می‌شوند، بیشتر است. این احتمال و امکان وجود دارد که فراگیران این گونه کلاس‌ها، کار و فعالیت بیشتری انجام می‌دهند و فرایند یادگیری آن‌ها بهتر سازماندهی می‌شود. امروزه چگونگی مدیریت کلاس‌های اثربخش در محیط آموزشی، نسبت به سایر جنبه‌های کلاسی کمتر مورد توجه قرار گرفته است و مسئولیت مستقیم اداره کلاس و آموزش و همچنین حفظ آزادی، مشارکت فعال، لذت فراگیران، درکنار نظم و سازماندهی کلاس از وظایف بس دشوار معلمان و اساتید دانشگاهی است. علی‌رغم اهمیت موضوع مدیریت کلاس درس و نقشی که می‌تواند در بهبود پیامدهای شناختی و انگیزشی فراگیران داشته باشد، پژوهش‌های بسیار اندکی به بررسی نقش راهبردهای مدیریت کلاس درس بر پیامدهای شناختی و انگیزشی از جمله درگیری تحصیلی و خلاقیت پرداخته‌اند. با این تفاسیر و با توجه به این‌که احتمال می‌رود مدیریت کلاس هم‌چنان‌که می‌تواند به پیشرفت تحصیلی فراگیران کمک کند، بتواند در افزایش درگیری تحصیلی و بهبود و پرورش خلاقیت فراگیران موثر باشد. بنابراین نتایج این پژوهش می‌تواند از نوآوری و بداعت خاصی برخوردار باشد و نه تنها زمینه پژوهش‌های آتی را فراهم آورد، بلکه به سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های کاربردی برای بهبود پیامدهای شناختی در دانش‌آموزان و دانشجویان، همچنین کارآمدی بالاتر معلمان و اساتید دانشگاهی منتهی شود که بر اهمیت و ضرورت پژوهش بیش از پیش صحنه می‌گذارد. بر همین اساس پژوهش حاضر درصدد بررسی این است که دریابد وضعیت مدیریت کلاس درس از دیدگاه دانشجویان چگونه است و آیا خلاقیت و درگیری تحصیلی دانشجویان از طریق مولفه‌های مدیریت کلاس درس قابل پیش‌بینی است یا خیر؟

روش‌ها

نوع پژوهش، کاربردی و به‌لحاظ روش، تحلیلی-مقطعی است. مقاله حاضر، مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه کاشان (مصوب شورای آموزشی-پژوهشی دانشکده علوم انسانی دانشگاه کاشان به شماره نامه ۱۰۴۹۱۶۶) است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشگاه کاشان در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ به تعداد ۷۸۳۶ نفر بود. معیارهای ورود به پژوهش شامل:

دانشجویان همه رشته‌ها، مشغول به تحصیل، در همه مقاطع، جنسیت هم دختر و هم پسر و حداقل ترم دوم تحصیلی بود. معیارهای خروج از پژوهش شامل ناقص بودن پرسشنامه‌ها و عدم تمایل به همکاری بود. در فرایند اجرایی، ابتدا در خصوص هدف مطالعه و حفظ رازداری مطالب، با دانشجویان صحبت شد و هم‌زمان رضایت آگاهانه در خصوص شرکت در پژوهش از دانشجویان دریافت گردید و سپس پرسشنامه بین آن‌ها توزیع گردید. از آن‌جاکه در این پژوهش، واریانس جامعه آماری نامعلوم بود، انجام یک مطالعه مقدماتی روی تعدادی از دانشجویان ضروری بود. لذا تعداد ۳۰ نفر از دانشجویان به‌صورت تصادفی انتخاب گردید و پرسشنامه‌ها در بین آن‌ها توزیع شد، پس از استخراج داده‌های مربوط به پاسخ‌های گروه مزبور و پیش برآورد واریانس ($0/40$)، سطح معنی‌داری ($0/95$)، حجم جامعه (7836) و میزان خطا ($0/05$)، حجم نمونه آماری پژوهش با استفاده از فرمول کوکران و به‌روش تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم ۳۲۸ نفر به‌دست آمد. بر همین اساس از ۴۱۵۳ دانشجوی مقطع کارشناسی ۱۷۴ نفر، از ۲۸۹۹ دانشجوی کارشناسی ارشد، ۱۲۱ نفر و از ۷۸۴ دانشجوی مقطع دکتری، ۳۳ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. حجم نمونه برآورد شده ۳۲۸ نفر بود که تعداد ۳۲۲ پرسشنامه برگشت داده شد. باتوجه به این‌که نرخ بازگشت پرسشنامه حدود ۹۸ درصد بود، بر این اساس اعمال آماری روی ۳۲۲ آزمودنی انجام گرفت. شیوه گردآوری اطلاعات از طریق مطالعه میدانی و ابزار پرسش‌نامه بود. در این پژوهش از سه پرسش‌نامه استفاده شد:

الف) پرسش‌نامه مدیریت کلاس: پرسش‌نامه استاندارد مدیریت کلاس مارتین و بالدوین (Martin & Baldwin)، مشتمل بر ۲۵ گویه در طیف چهار گزینه‌ای لیکرت (هرگز=۱، تا اندازه‌ای=۲، معمولاً=۳، همیشه=۴) بود که سه مولفه (مدیریت آموزش با ۱۳ گویه و نمره ملاک ۳۲/۵، مدیریت افراد با ۸ گویه و نمره ملاک ۲۰ و مدیریت رفتار با ۴ گویه و نمره ملاک ۱۰) را مورد سنجش قرار داد (۳۰). نمرات در طیفی از ۲۵ تا ۱۰۰ قرار می‌گیرند و میانگین کلی نمرات ۶۲/۵ است. نمره بالا در این طیف نشانگر سبک مدیریت مداخله‌گر و نمره پایین نمایانگر سبک غیرمداخله‌گر و سبک تعاملی در نقطه میانی این دو طیف قرار می‌گیرد.

ب) پرسش‌نامه خلاقیت: پرسش‌نامه محقق ساخته خلاقیت شامل ۱۰ سؤال برحسب طیف پنج درجه‌ای لیکرت (خیلی زیاد تا خیلی کم) با نقطه برش ۳ بود.

ج) پرسش‌نامه درگیری تحصیلی: پرسشنامه درگیری تحصیلی ریو (Reeve) به منظور ارزیابی و سنجش درگیری تحصیلی، طراحی و تدوین گشته است. پرسش‌نامه حاضر با ۱۵ گویه در سه مولفه (درگیری رفتاری با ۴ گویه و نمره ملاک ۱۲، درگیری شناختی با ۵ گویه و نمره ملاک ۱۵ و درگیری عاطفی با ۶ گویه و نمره ملاک ۱۸) و طیف پرسش‌نامه به صورت پنج درجه‌ای لیکرت (کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) است. دامنه کلی نمرات پرسشنامه درگیری تحصیلی بین ۱۵ تا ۷۵ با نمره ملاک ۴۵ است (۳۱). تعیین اعتبار پرسش‌نامه‌ها، از طریق روایی محتوایی انجام شد. جهت تعیین روایی محتوایی پرسش‌نامه، به ۱۰ نفر از متخصصین ارسال و از آنان درخواست شد که درخصوص هر یک از ۵۰ سوال ابزار به صورت «ضروری است»، «ضروری نیست ولی مفید است» و «ضرورتی ندارد»، پاسخ دهند. پاسخ‌ها براساس فرمول (CVR) محاسبه شد و با جدول لاوش (۳۲) انطباق داده شد. اعداد بالاتر از ۰/۶۲ مورد قبول واقع شد که شاخص (CVR) هر سه پرسش‌نامه از ۰/۶۲ بالاتر بود. جهت محاسبه (CVR) از متخصصین خواسته شد که در مورد هر یک از ۵۰ سوال، سه معیار زیر را براساس طیف لیکرتی چهار قسمتی اظهار نظر نمایند: مربوط بودن، ساده بودن و واضح بودن. (مثلاً ۱: غیرمرتبط، ۲: تاحدودی مرتبط، ۳: مرتبط و ۴: کاملاً مرتبط). بدین منظور امتیاز (CVR) به وسیله مجموع امتیازات موافق برای هر آیت که رتبه ۳ و ۴ (بالاترین نمره) کسب کرده بودند

بر تعداد کل رای‌دهندگان محاسبه شد (۳۳). پذیرش آیت‌ها براساس نمره (CVR) بالاتر از ۰/۷۹ بود. حداقل مقدار قابل قبول برای شاخص (CVR) برابر با ۰/۷۹ است و اگر شاخص (CVR) گویه‌ای کمتر از ۰/۷۹ بود آن گویه باید حذف می‌شد که همه بالاتر از ۰/۷۹ بود. از طریق ضریب آلفای کرونباخ، پایایی پرسش‌نامه مدیریت کلاس ۰/۸۲، خلاقیت ۰/۷۵ و درگیری تحصیلی ۰/۷۶ برآورد شد. تحلیل داده‌ها از طریق نرم‌افزار آماری SPSS.Ver.22 و در سطوح توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین و انحراف استاندارد) و استنباطی (آزمون t تک نمونه‌ای و رگرسیون خطی) در سطح معنی‌داری $P < 0.05$ انجام شد.

یافته‌ها

از مجموع ۳۲۲ نفر دانشجو ۱۸۶ نفر (۵۸ درصد) دانشجوی دختر و ۱۳۶ نفر (۴۲ درصد) پسر بودند. ۱۷۲ نفر (۵۳ درصد) کارشناسی، ۱۱۸ نفر (۳۷ درصد) کارشناسی ارشد و ۱۰۳۲ نفر (۱۰ درصد) دکتری بودند. ۱۳۹ نفر (۴۳ درصد) در رشته‌های علوم انسانی، ۹۵ نفر (۳۰ درصد) علوم پایه، ۷۴ نفر (۲۳ درصد) فنی-مهندسی و ۱۴ نفر (۴ درصد) هنر بودند. ۱۴۶ نفر (۴۵ درصد) معدل ۱۶ تا ۱۸، ۶۲ نفر (۱۹ درصد) معدل ۱۴ تا ۱۶، ۱۵ نفر (۵ درصد) معدل ۱۲ تا ۱۴، ۷ نفر (۲ درصد) معدل زیر ۱۲ و ۹ نفر (۲۹ درصد) معدل بالای ۱۸ داشتند.

جدول ۱: آزمون t تک نمونه‌ای جهت مقایسه میانگین متغیرها و مولفه‌ها با نمرات ملاک مربوط به آن‌ها

متغیر	تعداد گویه	میانگین و انحراف استاندارد	نمره ملاک	t	درجه آزادی	P-value
مدیریت آموزش	۱۳	$26/70 \pm 4/38$	۳۲/۵	-۲۳/۷۵	۳۲۱	۰/۰۰۱
مدیریت افراد	۸	$18/97 \pm 3/62$	۲۰	-۵/۱۱	۳۲۱	۰/۰۰۱
مدیریت رفتار	۴	$8/11 \pm 1/58$	۱۰	-۲۱/۵۴	۳۲۱	۰/۰۰۱
مدیریت کلاس درس	۲۵	$53/77 \pm 8/04$	۶۲/۵	-۱۹/۴۶	۳۲۱	۰/۰۰۱
درگیری عاطفی	۶	$16/78 \pm 3/59$	۱۸	-۶/۱	۳۲۱	۰/۰۰۱
درگیری شناختی	۵	$10/8 \pm 3/30$	۱۵	-۲۲/۸۴	۳۲۱	۰/۰۰۱
درگیری رفتاری	۴	$8/9 \pm 2/52$	۱۲	-۲۲/۰۵	۳۲۱	۰/۰۰۱
درگیری تحصیلی	۳۲۲	$36/47 \pm 7/30$	۴۵	-۲۰/۹۲	۳۲۱	۰/۰۰۱
خلاقیت	۳۲۲	$2/28 \pm 0/48$	۳	-۲۶/۵۴	۳۲۱	۰/۰۰۱

آزمون t تک نمونه و $P < 0.05$ معنی‌دار است

نتایج جدول شماره یک نشان می‌دهد که میانگین همه مولفه‌های مدیریت کلاس درس، پایین‌تر از نمره ملاک مربوط به هر مولفه است. همچنین میانگین نمره کلی مدیریت کلاس درس ($53/77 \pm 8/04$) پایین‌تر از نقطه برش ۶۲/۵ بود که معرف سبک مدیریت کلاس غیرمداخله‌گرانه اکثر اساتید است.

میانگین همه مولفه‌های درگیری تحصیلی، پایین‌تر از نمره ملاک مربوط به هر مولفه است. میانگین نمره کلی درگیری تحصیلی دانشجویان ($36/47 \pm 7/30$) پایین‌تر از نقطه برش ۴۵ بود و این تفاوت از نظر آماری معنی‌دار است.

میانگین نمره خلاقیت دانشجویان ($2/28 \pm 0/48$) پایین‌تر از حد متوسط (۳) است و آزمون t تک نمونه‌ای نشان داد که این تفاوت در سطح خطای $0/05$ معنی‌دار است.

جدول ۲: تعیین اثر مولفه‌های متغیر مدیریت کلاس بر روی درگیری تحصیلی ضرایب رگرسیون برای پیش‌بینی درگیری تحصیلی از مدیریت کلاس درس

متغیر	B	Beta	SD	t	P-value	دوربین واتسون	VIF	Tolerance
مقدار ثابت	۱۹/۹۲	-	۲/۵۵	۷/۸	۰/۰۰۱		-	-
مدیریت آموزش	۰/۴۰	۰/۲۴	۰/۱۲	۳/۴۲	۰/۰۰۱	۱/۸۵	۱/۴۰	۰/۷۱
مدیریت افراد	-۰/۱۹	-۰/۰۹۲	۰/۱۲۴	-۱/۴۹	۰/۱۴		۱/۲۲	۰/۸۲
مدیریت رفتار	۱/۱۶	۰/۲۵	۰/۳۰	۳/۹۲	۰/۰۰۱		۱/۳۵	۰/۷۴

آزمون ضریب رگرسیون و $p < 0/05$ معنی‌دار است.

مدیریت رفتار ($Beta = 0/25$ و $P = 0/01$) قابلیت پیش‌بینی درگیری تحصیلی دانشجویان را دارند و مدیریت آموزش و مدیریت رفتار دو عامل موثر بر درگیری تحصیلی می‌باشند ولی متغیر مدیریت افراد بر روی درگیری تحصیلی اثر معنی‌داری مشاهده نشد.

از آن‌جا که مقدار آماره دوربین واتسون ($1/85$) در بازه $1/5$ تا $2/5$ قرار دارد، لذا بین خطاها همبستگی وجود ندارد و با توجه به شاخص‌های VIF و تولرنس، بین متغیرهای پیش‌بین، هم خطی وجود نداشته و نتایج حاصل از رگرسیون، قابل اتکاست. جدول رگرسیون نشان داد که از بین مولفه‌های مدیریت کلاس، مولفه‌های مدیریت آموزش ($Beta = 0/24$ و $P = 0/01$) و

جدول ۳: تعیین اثر مولفه‌های متغیر مدیریت کلاس بر روی خلاقیت ضرایب رگرسیون برای پیش‌بینی خلاقیت از مدیریت کلاس درس

متغیر	B	Beta	SD	t	P-value	دوربین واتسون	VIF	Tolerance
مقدار ثابت	۰/۹۸	-	۰/۱۶۴	۶	۰/۰۰۱		-	-
مدیریت آموزش	-۰/۰۰۲	-۰/۰۲	۰/۰۰۸	-۰/۲۹	۰/۷۸	۱/۸۵	۱/۵۶	۰/۶۴
مدیریت افراد	۰/۰۲۶	۰/۱۹	۰/۰۰۸	۳/۲	۰/۰۰۲		۱/۲۵	۰/۸۰
مدیریت رفتار	۰/۱۱	۰/۳۵	۰/۰۲	۵/۶۷	۰/۰۰۱		۱/۳۵	۰/۷۴

آزمون ضریب رگرسیون و $p < 0/05$ معنی‌دار است.

به آنان، مشکل دارند، بیشتر متوجه و مراقب احساسات فراگیران هستند، بعضی اوقات تصمیم‌گیری‌های کلاسی خود را بیشتر براساس احساسات و نظر دانشجویان تا بر مسائل آموزشی، تنظیم می‌کنند، کم‌تر برای کلاس درس قوانین تعیین می‌کند، تا توانایی و انگیزه دانشجویان برای رشد اخلاق شخصی سرکوب نشود، اجازه می‌دهند تا در فعالیت‌های کلاسی، هر دانشجویی با سرعت خاص خودش حرکت و پیشرفت کند و در کلاس، دانشجویان، خودشان فعالیت‌های درسی را انتخاب می‌کنند. نتایج مطالعه حاضر با نتایج پژوهش امینی و همکاران که سبک مدیریت کلاس اساتید دانشگاه علوم پزشکی کاشان را به‌صورت مداخله‌گرانه گزارش کردند (۳۴) و با یافته‌های بخشایش و دیجیک و استوجیلیکویک (۳۵، ۳۶) همسویی و مطابقت ندارد. اکثر معلمان تعاملی است (۳۵، ۳۶) همسویی و مطابقت ندارد.

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که میانگین خلاقیت دانشجویان پایین‌تر از حد متوسط و به نوعی در سطح نسبتاً نامطلوب است. این نتایج بیانگر آن بود که اکثر دانشجویان از درگیری با مسائل جدید و از پیدا کردن راه حل مسائل پیچیده لذت

از آن‌جا که مقدار آماره دوربین واتسون ($1/85$) در بازه $1/5$ تا $2/5$ قرار دارد، لذا بین خطاها همبستگی وجود ندارد و با توجه به شاخص‌های VIF و تولرنس، بین متغیرهای پیش‌بین، هم خطی وجود نداشته و نتایج حاصل از رگرسیون، قابل اتکاست. جدول رگرسیون نشان داد از بین مولفه‌های مدیریت کلاس، مولفه‌های مدیریت افراد ($Beta = 0/19$ و $P = 0/02$) و مدیریت رفتار ($Beta = 0/35$ و $P = 0/01$) قابلیت پیش‌بینی خلاقیت دانشجویان را دارند و مدیریت افراد و مدیریت رفتار دو عامل موثر بر خلاقیت دانشجویان می‌باشند ولی متغیر مدیریت آموزش بر روی خلاقیت اثر معناداری نداشت.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌ها نشان داد که میانگین کلی نمره مدیریت کلاس درس پایین‌تر از نمره ملاک و معرف این است که سبک مدیریت کلاس اکثر اساتید، غیرمداخله‌گرانه است. این نتایج بیانگر آن بود که اساتید در حین انجام فعالیت درسی، کم‌تر بر کار دانشجویان نظارت می‌کنند، کنترل و محدودیت کمی روی دانشجویان اعمال می‌کنند، سعی دارند به احساسات فراگیران آسیبی نرسیده و در گفتن کلمه نه یا تحمیل قوانین و مقررات

نمی‌برند، برای بهبود عملکردشان، کم‌تر از ایده‌های جدید و کاربردی استفاده می‌کنند، کم‌تر می‌توانند دلبستگی خود به چیزها را فراموش کنند، اگر نتوانند کاری را برای بار اول انجام دهند به تلاش‌شان برای انجام آن ادامه نمی‌دهند و ایده‌های جدید و نوآورانه کمی در محیط تحصیلی‌شان دارند. نتایج تحقیق حاضر با نتایج عجم و همکاران که میزان خلاقیت دانشجویان دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی گناباد را بالا ارزیابی کردند (۳۷) مغایرت و با نتایج تحقیق صالحی و همکاران که خلاقیت دانشجویان دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی ایران و هوشمندان مقدم و شمس که خلاقیت دانشجویان کشاورزی دانشگاه زنجان را پایین‌تر از حد متوسط گزارش دادند (۳۸، ۳۹) همسویی و مطابقت دارد.

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که میانگین درگیری تحصیلی دانشجویان پایین‌تر از نقطه برش و در سطح نسبتاً نامطلوب است. این نتایج بیانگر آن بود که دانشجویان کم‌تر دوست دارند در کلاس‌های درسی شرکت کنند، هنگام شرکت در کلاس‌های درسی هیجان و علاقه زیادی ندارند، هنگام شرکت در کلاس‌های درسی احساس کسالت می‌کنند، مدام انجام تکالیف درسی را به تعویق می‌اندازند، کم‌تر با دوستان‌شان در مورد آن‌چه در کلاس‌های درسی یاد گرفته‌اند، بحث می‌کنند، کم‌تر تابع مقررات کلاسی هستند و در کلاس درس، تمرکز ندارند. نتایج تحقیق حاضر با نتایج تحقیق عمادی و فرشچی که درگیری تحصیلی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه بوعلی سینا همدان و مومنی و رادمهر که درگیری تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه را بالا توصیف کردند (۴۰، ۴۱) مغایرت دارد.

همچنین نتایج مطالعه حاضر حاکی از آن بود که بین مدیریت کلاس و درگیری تحصیلی رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد و مولفه‌های مدیریت آموزش و مدیریت رفتار قابلیت، پیش‌بینی درگیری تحصیلی دانشجویان را دارند. نتایج تحقیق حاضر با نتایج تحقیق حیدری لقب و همکاران، کورپرشوئک (Korpershoek) و سامرز (Summers) همسویی و مطابقت دارد (۴۲-۴۴، ۲۷). جهت تبیین این یافته می‌توان گفت که دید مثبت به عناصر برنامه درسی و مدیریت کلاسی، منجر به درگیری تحصیلی دانشجویان می‌گردد. در واقع هر چه روش تدریس اساتید متناسب با زمان لازم برای یادگیری دانشجویان، متناسب با ویژگی‌ها و توانایی شناختی دانشجویان، متناسب با محتوای دروس، دارای تنوع و ترکیب روش‌های مختلف تدریس و نیز هرچه ارزشیابی متناسب با

اهداف، محتوا و روش تدریس و متناسب با دامنه وسیعی از توانایی‌های دانشجویان باشد، بیشتر احتمال دارد به افزایش درگیری تحصیلی دانشجویان کمک کند. با توجه به این واقعیت که درگیری تحصیلی تا حد زیادی توسط محیط کلاس شکل می‌گیرد مانند ارتباط مدرس با فراگیر، ساختار کلاس درس و غیره می‌توان نتیجه گرفت که نگرش مدرس در ایجاد تعاملی مناسب با فراگیران و افزایش انگیزه در آن‌ها، نیرویی را به آن‌ها خواهد بخشید تا فراگیران را برای دستیابی به اهداف وادارند و در زندگی کلاسی مشارکت داشته و به تلاش و سرمایه‌گذاری فکری روی آورند (۴۴). این در حالی است که فراگیران بی‌انگیزه و فراری از درس و کلاس قادر نیستند به شکل منظم در فعالیت‌های آموزشی، مشارکت داشته باشند، علایق آن‌ها کم‌رنگ شده و به جای مبارزه با مشکلات پیش‌رو، به رفتارهای مخرب در کلاس درس رو آورده و گوشه‌گیری را پیشه می‌سازند. اسلاوین (Slavin) معتقد است راهبردهای مدیریت مؤثر کلاس درس از جمله نظارت جامع مدرس بر فعالیت‌های یادگیری در کنار درس‌های هیجان انگیز و مدیریت رویه‌ها و پرهیز از وقفه‌هایی که تنها به زمان آموزش لطمه می‌زند و موجب حواس پرتی و عدم تمرکز فراگیران می‌شود کارآمدی مدرس را در مدیریت کلاس درس بالا برده و میزان درگیری فراگیران را در انجام فعالیت‌های کلاسی افزایش می‌دهد (۴۵).

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که بین مدیریت کلاس و خلاقیت رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد و مولفه‌های مدیریت افراد و مدیریت رفتار قابلیت پیش‌بینی خلاقیت دانشجویان را دارند. در همین راستا شریعت باقری و شمسایی، رسولی و سیگیلای (Sigilai) به نتایج مشابه با تحقیق حاضر دست یافتند (۴۶، ۲۵، ۹). به نظر می‌رسد این یافته را می‌توان این گونه تبیین نمود که اساتیدی که از سبک مدیریتی مناسبی بهره می‌گیرند در مورد شرایط آموزشی و تدریس واکنش مناسب‌تری دارند و راحت‌تر آن‌ها را مطرح و مشکلات را راحت‌تر کنترل می‌کنند و از همین روی است که تأثیر این مقوله روی خلاقیت دانشجویان مثبت به نظر می‌رسد. در واقع اساتیدی که از سبک مدیریتی مناسبی بهره می‌گیرند، فضا را برای بررسی راه‌های مختلف برای یک موضوع در کلاس درس آزاد گذاشته و همین مسأله می‌تواند در رشد خلاقیت فراگیران کمک‌کننده باشد.

طبق نتایج تحقیق حاضر، وضعیت مدیریت کلاس درس، درگیری تحصیلی و خلاقیت دانشجویان، در وضعیت نسبتاً

نامطلوبی است و میزان خلاقیت و درگیری تحصیلی دانشجویان از روی مولفه‌های مدیریت کلاس، قابل پیش‌بینی است. واقعیت آن است که خلاقیت و درگیری تحصیلی به‌عنوان یک هدف آموزشی با ارزش و مهم، هیچ‌گاه در خلأ بدست نمی‌آید، بلکه بروز و حصول آن در ساحت‌ها و حیطه‌های مختلف، مستلزم پیش‌بینی مجموعه‌ای از بسترها و شرایط است. شرایطی که در طی آن، ایجاد و پرورش خلاقیت و افزایش درگیری تحصیلی مورد توجه قرار گرفته و امکانات ضروری به منظور رشد و پرورش آن به کار گرفته شود. به عبارت دیگر، اگر در یک چشم‌انداز کلی و جامع، نظام آموزش و پرورش و آموزش عالی و کارکردهای مختلف آن را بستر ساز و زمینه‌ساز رشد و توسعه واقعی جوامع بشری تلقی نمائیم، در آن صورت باید قبول کرد که مدارس و دانشگاه‌ها زمانی می‌توانند در ایفای این وظیفه و مسئولیت مهم، توفیق و کارآمدی لازم را داشته باشند که شرایط و تسهیلات لازم را جهت پرورش این سازه‌ها در دانش‌آموزان و دانشجویان فراهم سازند. مدیریت کلاس درس و استفاده مناسب و بهینه از سبک‌های تدریس یا روش‌های یاددهی - یادگیری به‌عنوان ابزاری جهت عملیاتی کردن یا اجرای برنامه‌های درسی در موقعیت‌های کلاسی می‌تواند در این زمینه نقش اساسی بازی کند (۶). فقدان مدیریت صحیح کلاس درس، منجر به اختلال یادگیری در فراگیران می‌شود و فراگیران، زمان زیادی را برای یادگیری از دست می‌دهند به نحوی که معلمان و اساتید، بیش از پنجاه درصد وقت کلاس خود را صرف مدیریت رفتار فراگیران و کنترل کلاسی می‌کنند (۴۷). لذا معلم و استاد، بخشی از سیستم اجتماعی کلاس درس است که وظیفه وی مدیریت و کنترل کلاس درس، ایجاد نظم و انضباط آموزشی، آموزش اثربخش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی فراگیران است (۴۸). بنابراین ایجاد و حفظ محیطی مناسب و مطلوب برای انجام فعالیت‌های یاددهی - یادگیری در کلاس‌های درس دانشگاه الزامی است و با توجه به این که یک روش بهینه برای مدیریت کلاس درس وجود ندارد ضرورت دارد که اساتید از سبک‌ها و الگوهای مختلف مدیریت و شیوه‌های مختلف تدریس و کلاس‌داری آگاهی کافی و لازم داشته باشند تا با توجه به موقعیت و شرایط بتوانند از آن‌ها استفاده کرده تا

باعث جلوگیری از مشکلات مدیریت کلاس و مسائل انضباطی شوند. پس شایسته است که مدیریت کلاس درس و اهم مطالب مربوط به آن را بیان نموده، موانع و مشکلات مدیریت مؤثر کلاس بررسی گردد و راهبردهایی به‌منظور مقابله و رفع موانع مدیریت کلاس درس، تحلیل و ارائه شود تا با به کارگیری این راهبردها بر مشکلات و موانع فائق آمده و محیط کلاسی به محیطی جذاب، مطلوب و مثبت جهت حداکثر تعامل و یادگیری تبدیل شود.

لذا براساس نتایج مطالعه حاضر پیشنهاد می‌گردد در نحوه جذب هیئت علمی دانشگاه‌ها دقت کافی صورت گیرد. اطلاعات و مهارت‌های آنان از طریق کارگاه‌های آموزشی، به روز شود و در زمینه تخصصی، شیوه‌های تدریس، روانشناسی تربیتی و یادگیری مداوم به آنان مهارت‌آموزی گردد. از عملکرد اساتید با تکیه بر نحوه تدریس، توان علمی و پژوهش‌های فردی و گروهی، ارزیابی به‌عمل آید. از روش‌های تدریس تعاملی و دانشجو محورانه در کلاس استفاده شود و اساتید به نیازهای اساسی دانشجویان توجه نمایند. همچنین به‌دلیل گستردگی دامنه پژوهشی مدیریت کلاس و اهمیت آن، به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود به بررسی تأثیر سبک‌های مدیریت کلاس بر خود انضباطی و مسئولیت‌پذیری دانشجویان بپردازند. تأثیر عوامل درون دانشگاهی از جمله سبک مدیریت دانشگاه، قوانین، برنامه آموزشی و درسی، نظام سنجش و ارزشیابی آموزشی و سبک نظارت و ارزشیابی آموزشی بر سبک مدیریت کلاس اعضای هیات علمی را بررسی نمایند.

از جمله محدودیت‌های این پژوهش استفاده صرف از پرسشنامه‌های خودگزارش‌دهی برای ارزیابی متغیرها، محدود شدن نمونه پژوهش به دانشجویان دانشگاه کاشان و جمع‌آوری مقطعی داده‌ها بود.

قدردانی

مقاله حاضر، مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه کاشان (مصوب شورای آموزشی - پژوهشی دانشکده علوم انسانی دانشگاه کاشان به شماره نامه ۱۰۴۹۱۶۶) است. نویسندگان بر خود لازم می‌دانند از کلیه مدیران و دانشجویان دانشگاه کاشان که در این پژوهش ما را یاری نمودند تقدیر و تشکر به‌عمل آورند.

References

1. Martin NK, Yin Z. Mayall H. Classroom management training, teaching experience and gender: Do these variables impact teachers' attitudes and beliefs toward classroom management style. Annual Conference of the Southwest Educational Research Association; 2006 Feb; Austin, TX; 2006.
2. Dahar A, Faize A, Niwaz H. Athar M. Relationship between the leadership styles and academic achievement at the secondary stage in Panjab (Pakistan). International Journal of Academic Research 2010; 2 (6): 459- 462.
3. Kaykci K. The effect of classroom management skills of elementary school teachers on undesirable discipline behavior of students. Procedia Social and Behavioral Sciences 2009; 1 (1): 1215- 1225. [DOI: 10. 1016/ j. sbspro. 2009. 01.218]
4. Martin NK, Z Yin, Baldwin B. Classroom management teaching. Class size and graduate study, EREC Identifier: ED; 1998..
5. Wolfgang CH. Solving discipline problems: Strategies for classroom teachers .3rd Ed. Boston: Allyn and Bacon; 1995.
6. Eveyik-Aydin E, Kurt G, Mede E. Exploring the elationship between teacher beliefs and styles on classroom management in relation to actual teaching. Procedia Social & Behavioral Sciences 2009; 1(1): 612- 617 . [DOI: 10. 1016 /j. sbspro. 2009. 01. 109]
7. Tracey G. Student-centered and teacher-centered classroom management: a case study of three elementary teachers. Journal of Classroom Interaction 2008; 43 (1): 34-47.
8. Sanli O. An evaluation of the teachers' classroom management problems. Educational Research & Reviews 2019; 14 (8): 282- 292. [DOI: 10. 5897/ ERR2019. 3712]
9. Sigilai R. A review of issues on the importance of head teacher's management to academic excellence in public primary schools in Kenya. International Journal of Advanced Research, 2015; 1 (3): 161- 175.
10. Bosio D. Serbia D. Teacher's leadership styles and student's creativity, Online Journal of Applied Knowledge Management 2014; 1 (2): 78- 89.
11. James M. Managing the classroom for creativity. Creative Education 2015; 6: 1032-1043. [DOI: 10. 4236/ ce. 2015. 610102]
12. Mousavi S, Maghami H. [Comparing the effectiveness of both new and old methods of academic evaluation in attitude of primary school pupils]. Journal of Innovation and Creativity in Human Science 2012; 2 (2): 125- 146 [Persian]
13. Erbas A K, Bas S. The contribution of personality traits, motivation, academic risk-taking and metacognition to the creative ability in mathematics. Creativity Research Journal 2015; 27 (4): 299- 307. [DOI: 10. 1080/ 10400419. 2015. 1087235]
14. Paramitha A. Indarti N. Impact of the environment support on creativity: Assessing the mediating role of intrinsic motivation. Procedia-Social & Behavioral Sciences 2014; 115: 102- 114. [DOI: 10. 1016/ j. sbspro. 2014. 02. 419]
15. Gupta R, Bajaj B. The relationship between leader's emotional intelligence and employee creativity: A conceptual framework of mechanism. Procedia Computer Science 2017; 122: 471- 477. [DOI: 10. 1016/ j. procs. 2017. 11. 395]
16. Glăveanu V. educating which creativity? Thinking Skills & Creativity 2018; 27: 25- 32. [DOI: 10. 1016/j. tsc. 2017. 11. 006]
17. Runco MA , Acar S. Divergent thinking as an indicator of creative potential. Creativity Research Journal 2012; 24 (1): 66- 75. [DOI: 10. 1080/ 10400419. 2012. 652929]
18. Gage NA, Mac Suga-Gage A. S. Salient classroom management skills: Finding the most effective skills to increase student engagement and decrease disruptions. Report on Emotional & Behavioral Disorders in Youth 2018; 17 (1): 13- 18.
19. Evertson CM, Weinstein CS. Handbook of classroom management: research, practice, and contemporary issues. New York: Lawrence Erlbaum; 2016.

20. Falloon G. What's the difference? Learning collaboratively using iPads in conventional classrooms. *Computers & Education* 2015; 84: 62- 77. [DOI:10. 1016/ j. compedu. 2015. 01. 010]
21. Fredricks J A, Blumenfeld P C, Paris AH. School engagement: potential of the concept, start of the evidence. *Review of Educational Research* 2004; 74 (1): 59- 109. [DOI: 10. 3102/ 00346543074001059]
22. Tinio MFO. Academic engagement scale for grade school students. *The Assessment Handbook* 2009; 2: 64- 75.
23. Bong M. Between and within domain relations of academic motivation among middle and high school student: Self- efficacy, task value, and achievement goal. *Journal of Educational Psychology* 2001; 93 (1): 23- 34. [DOI: 10. 1037/ 0022- 0663. 93. 1. 23]
24. Ravindran B, Greene BA, Debacker TK. Predicting preservice teachers' cognitive engagement with goals and epistemological beliefs. *The Journal of Educational Research* 2005; 98 (4): 222- 33. [DOI: 10. 3200/ JOER. 98. 4.222- 233]
25. Rasuli A. [Investigating the relationship between creativity and achievement goal orientation with the classroom management style of primary school teachers in Piranshahr] [dissertation]. Urmia: University of Urmia; 2014. [Persian]
26. Saberifard A. [Relationship between perception of classroom management style and teachers' academic support with academic vitality of students with learning disabilities] [dissertation] . Ardebil: University of Ardebil 2019 [Persian]
27. Korpershoek H, Harms T, Boer HD, Kuijk MV, Doolaard S. *Effective classroom management strategies and classroom management programs for educational practice*. San Diego: Academic Press; 2014.
28. Blatchford P, Russell A. Class size, grouping practices and classroom management. *International Journal of Educational Research* 2019; 96: 154- 163. [DOI: 10. 1016/ j. ijer. 2018. 09. 004]
29. Zhang Y, Rosen S, Chen M, Du J, Cheng L, Liu C. Students' perception of classroom environment in China and its relationship to creativity of students who have visual impairments. *Journal of Developmental & Physical Disabilities* 2021; (33) 1:65- 84. [DOI: 10. 1007/ s10882- 020- 09733- 1]
30. Martin N, Baldwin B. Validation of an inventory classroom management styles: differences between Novice and Experience Teachers. Paper presented at the Annual Conference of the American Educational Research Association; 1993 April 12-16; Atlanta, USA. American Educational Research Association; 1993.
31. Reeve J. How students create motivationally supportive learning environments for themselves: The concept of agentic engagement. *Journal of Educational Psychology* 2013; 105 (3): 579- 595. [DOI: 10. 1037/ a0032690]
32. Lawshe CH. A quantitative approach to content validity. *Personnel Psych*, 1975; 28: 563- 75. [DOI: 10. 1111/ j. 1744- 6570. 1975. tb01393. x]
33. Munro BH. *Statistical methods for health care research*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2005.
34. Amin M, Rahimi H, Gholamian Z. [The study of classroom management styles of faculty members in Kashan University of Medical Sciences Iran]. *Strides in Development of Medical Education* 2015; 12 (1): 38- 48 [Persian]
35. Bakhshayesh AR. [Investigating the relationship between classroom management styles and personality traits of Yazd Primary School Teachers]. *New Approach in Educational Management* 2013; 14 (4): 185- 198. [Persian]
36. Djigic G, Stojiljkovic S. Classroom management styles, classroom climate and school achievement, *Procedia- Social and Behavioral Sciences*; 2011; 29: 819- 828. [DOI: 10. 1016/ j. sbspro. 2011. 11. 310]

37. Ajam AA, Badnava S, Abdellahi M, Momeni-Mahmouei H.[The relation between emotional creativity and academic enthusiasm in Public Health students in Gonabad University of Medical Sciences]. RME 2016; 8 (4): 11- 18. [Persian] [DOI:10.18869/ acadpub.rme. 8.4. 11]
38. Solhi M, Salehfard A, Hoseini AF. Ganji M.[Relationship between self-regulated strategies and creativity with the academic performance of public health students]. RSJ 2016; 1 (2): 53- 62. [Persian]
39. Hushmandan Moghdam Fard Z, Shams A. Relationship between creativity, learning styles and educational achievement of Agricultural Undergraduate Students in the University of Zanjan. Journal of Agricultural Education Administration Research 2016; 8 (36): 30- 43 [Persian]
40. Emadi R. Farshchi F. Analysis of the correlation between students' academic engagement and academic achievement. Studies of Educational Planning 2015; 4 (8): 115- 134. [Persian]
41. Momeni K, Radmehr F.[Prediction of academic engagement based on self- efficacy and academic self-handicapping in Medical Students]. RME 2018; 10 (4): 41- 50. [Persian] [DOI:10.29252/rme.10.4.41]
42. Heidari Laghab T, Aminbeidokhti A. Talepasand S. Effectiveness of teachers training in the effective classroom management on the behavioral and cognitive engagement of Semnan Primary School Students. Journal of Instruction and Evaluation 2020; 13 (51): 51- 72. [Persian]
43. Wilcox G, Mc Quay J, Blackstaffe A, Perry R, Hawe P. Supporting academic engagement in boys and girls. Canadian Journal of School Psychology 2018; 33 (3): 179- 192. [DOI:10.1177/0829573517703239]
44. Summers JJ, Davis HA, Hoy AW. The effects of teachers' efficacy beliefs on students' perceptions of teacher relationship quality. Learning and Individual Differences 2017; 53 (1): 17- 25. [DOI:10.1016/j.lindif.2016.10.004]
45. Slavin RE. Educational psychology: theory and practice. 12th Ed. Boston: Allyn and Bacon. Johns Hopkins University; 2018.
46. Shariatbagheri M, Shamsaii A.[The relationship between teacher-class management style and students' creativity providing students with psychological well- being]. Journal of Innovation and Creativity in Human Science 2019; 9 (2): 227- 262. [Persian]
47. Adeyemo SA. The relationship between effective classroom management and students' academic achievement. European Journal of Educational Studies 2012; 4 (3): 367- 381.
48. Evrim EA, Gokce K, Enisa M. Exploring the relationship between teacher beliefs and styles on classroom management in relation to actual teaching practices: a case study. Pcedia- Social and Behavioral Sciences 2009; 1 (2009): 612- 617. [DOI:10.1016/j.sbspro.2009.01.109]